

บทที่ 4

สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

4.1 อาณาเขตที่ตั้ง สภาพทางกายภาพ และภูมิอากาศ

4.1.1 อาณาเขตที่ตั้ง

อำเภอปายตั้งอยู่ทางทิศเหนือสุดของจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 2,244.7 ตารางกิโลเมตร อยู่ห่างจากอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นระยะทาง 111 กิโลเมตร โดยอาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับตำบลแม่สกุล อำเภอหมอกใหม่ และตำบลแม่ทา อำเภอเมืองป่าน จังหวัดดองกี ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า โดยมีสันคอยหลวงเป็นเส้นกั้นอาณาเขต ทิศตะวันออกติดต่อกับตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง อำเภอเวียงแหง และอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีเทือกเขาคอยม่อนดงเกตุ เป็นเส้นกั้นอาณาเขต ทิศใต้ ติดต่อกับบ้านคงสามหมื่น ตำบลวัดจันทร์ อำเภอแม่แจ่ม และอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีเทือกเขาคอยปู่ก้างเป็นเส้นกั้นอาณาเขต และทิศตะวันตกติดต่อกับตำบลห้วยปูลิง อำเภอเมือง และอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีเทือกเขาคอยหนองขาวเป็นเส้นกั้นอาณาเขต

4.1.2 สภาพทางกายภาพ

สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอปายเป็นป่าและภูเขาสูง มียอดคอยหลวงเป็นยอดเขาสูงสุด สูงประมาณ 1,844 เมตร (6,447 ฟุต) จากระดับน้ำทะเลอยู่ในเขตตำบลแม่नादेิง และตำบลเวียงเหนือ มีพื้นที่ราบเพื่อการเกษตรอยู่ริมสองฝั่งของลำน้ำใหญ่ และสาขาที่สำคัญ ได้แก่ ลำน้ำปาย ซึ่งมีต้นน้ำอยู่ระหว่างรอยต่อของเทือกเขาถนนธงชัย กับเทือกเขาแดนลาว ในเขตตำบลเวียงเหนือ ไหลลงทางใต้ผ่านหุบเขาต่างๆ ในเขตอำเภอปาย และอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ไปบรรจบกับแม่น้ำสาละวินที่บ้านใหม่ รัฐกะยา ประเทศพม่า รวมความยาวประมาณ 180 กิโลเมตร ลำน้ำปายเป็นลำน้ำสายใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีลำห้วยสาขามากมาย ในฤดูฝนน้ำสายนี้จะไหลเชี่ยว และบ่อยครั้งที่สายน้ำเปลี่ยนกระแสน้ำ ซึ่งได้สร้างความเสียหายแก่เกษตรกร และบ้านเรือนราษฎรที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ และลำน้ำของ ซึ่งมีต้นกำเนิดที่คอยผัดกุดไหลลงสู่ลำน้ำปายที่ตำบลแม่नादेิง รวมความยาวประมาณ 70 กิโลเมตร

4.1.3 สภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศในอำเภอปาย มี 3 ฤดู คือ ฤดูฝน ฤดูหนาว และฤดูร้อน โดยในฤดูหนาว อากาศหนาวจัดถึง 2 องศาเซลเซียส บางวันมีหมอกลงหนาที่บ เป็นอุปสรรคแก่การมองเห็นมาก จนถึงเวลาประมาณ 11.00 น. ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือน พฤษภาคม - กันยายน ของทุกปี ฤดูร้อน อากาศร้อนจัด บางวันอุณหภูมิสูงถึง 38 องศาเซลเซียส

4.2. การปกครอง และ ประชากร

อำเภอปาย แบ่งเขตการปกครองตาม พรบ. ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 เป็น 7 ตำบล 61 หมู่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนตำบลและหมู่บ้านในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี 2540

ตำบล	หมู่บ้าน
เวียงใต้	7
เวียงเหนือ	10
แม่นาเติง	11
แม่ฮี้	6
ทุ่งยาว	12
เมืองแปง	8
โป่งสา	7
รวม	61

ที่มา : สำนักงานทะเบียนอำเภอปาย

มีองค์การบริหารส่วนตำบล 3 แห่ง คือ องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงใต้ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งยาว และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาเติง โดยมีสภาตำบล 4 แห่ง คือ สภาตำบลเวียงเหนือ สภาตำบลแม่ฮี้ สภาตำบลเมืองแปง และสภาตำบลโป่งสา สำหรับสุขาภิบาลนั้นมีเพียงหนึ่งแห่ง คือ สุขาภิบาลปาย

ทางด้านประชากร ในท้องที่อำเภอปายมีประชากรหลายเผ่าพันธุ์ ได้แก่ ไทยใหญ่ (ไต) ไทยน้อย (คนเมือง) และชาวไทยภูเขา ซึ่งจำแนกตามตำบลได้ดังนี้

ตารางที่ 4.2 จำนวนประชากรจำแนกตามตำบล ปี 2540

ตำบล	ประชากร (คน)			หลังคาเรือน
	ชาย	หญิง	รวม	
เวียงใต้	2,323	1,897	4,200	1,650
เวียงเหนือ	1,581	1,507	3,088	956
แม่नादेิง	2,489	2,363	4,852	1,256
แม่ฮี้	1,219	1,143	2,362	767
ทุ่งยาว	2,108	1,976	4,084	1,023
เมืองแปง	1,448	1,356	2,804	762
โป่งสา	1,336	1,451	2,787	478
รวม	12,504	11,693	24,197	6,834

ที่มา : สำนักงานทะเบียนอำเภอปาย

เมื่อพิจารณาชาติพันธุ์ของประชากร พบว่า ประกอบด้วยเผ่าไทยใหญ่หรือไต เป็นเผ่าดั้งเดิม มีประมาณร้อยละ 30 เผ่าไทยเหนือ อพยพมาจากจังหวัดเชียงใหม่มีประมาณร้อยละ 30 เผ่าไทยลื้อ อพยพมาจากจังหวัดเชียงใหม่มีประมาณร้อยละ 7 เผ่ากระเหรี่ยงมีประมาณร้อยละ 20 เผ่าลีซอมีประมาณร้อยละ 7 เผ่าม้งหรือแม้วมีประมาณร้อยละ 3 เผ่ามูเซอมีประมาณร้อยละ 2 และเผ่าจีนฮ่อ รวมทั้งจีนแขกและอื่นๆมีประมาณร้อยละ 1 สำหรับการตั้งถิ่นฐาน ประชากรส่วนใหญ่ที่เป็นชาวไทยพื้นราบ มักตั้งถิ่นฐานอยู่กันเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ส่วนชาวไทยภูเขามักอยู่กันเป็นหย่อมบ้านขนาดเล็กบนดอยสูงในเขตป่าเขา

4.3. สภาพทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจของอำเภอปาย มีแหล่งรายได้ที่สำคัญมาจากภาคการเกษตร และประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ข้าว กระเทียม ถั่วเหลือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำเภอปายถือว่าเป็นแหล่งปลูกกระเทียมที่ใหญ่และมีคุณภาพดีที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ นอกจากนี้ยังมีการท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่งของอำเภอปาย

ประชากรมีรายได้เฉลี่ย 30,000 บาท/ครอบครัว/ปี หรือ 6,000 บาท/คน/ปี เมื่อจำแนกภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ สามารถสรุปได้ ดังนี้

4.3.1 เกษตรกรรม

ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 88.5 (4,722 ครอบครัว) ประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่เนื่องจากสภาพภูมิประเทศของอำเภอปาย ที่เป็นภูเขาตลิ่งชันชัน โอกาสทางการขยายพื้นที่ทางการเกษตรเป็นไปได้น้อยมากก่อให้เกิดผลกระทบต่อการประกอบอาชีพในด้านนี้เป็นอย่างมาก ซึ่งสามารถจำแนกการถือครองพื้นที่การเกษตรกรรม ได้ดังนี้

ตารางที่ 4.3 แสดงการถือครองที่ดินเพื่อทำการเกษตรของอำเภอปาย ปี 2539

ประเภทการถือครอง	จำนวน (ไร่)
ที่นา	13,520
ที่ไร่	17,454
กระเทียม	7,467
ถั่วเหลือง	6,615
พืชผักและไม้ดอก	315
ไม้ผลและไม้ยืนต้น	2,532
อื่น ๆ	1,396
รวม	49,299

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอปาย

สำหรับการรวมกลุ่มทางการเกษตรของชุมชน พบว่ามีกลุ่มงานสถาบันทางการเกษตรในเขตอำเภอปาย แม่ฮ่องสอน รวมทั้งสิ้นจำนวน 38 กลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มเกษตรกร 3 กลุ่ม กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 30 กลุ่ม และกลุ่มยุวเกษตรกร 18 กลุ่ม ดังนี้

ตารางที่ 4.4 กลุ่มงานสถาบันการเกษตรในอำเภอปาย ปี 2540

ตำบล	กลุ่มเกษตรกร		แม่บ้านเกษตรกร		ยุวเกษตรกร	
	กลุ่ม	สมาชิก	กลุ่ม	สมาชิก	กลุ่ม	สมาชิก
แม่ฮ่อง	-	-	2	205	3	58
ทุ่งยาว	1	77	9	405	2	36
แม่นาเติง	1	69	8	220	4	224
เวียงใต้	-	-	6	177	2	59
เวียงเหนือ	1	51	5	200	5	83
เมืองแปง	-	-	-	-	2	42
รวม	3	197	30	1,207	18	502

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอปาย

พืชผลทางการเกษตรที่สำคัญของอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แก่ ข้าว กระเทียม และ ถั่วเหลือง โดยมีผลผลิตในฤดูกาลเพาะปลูกล่าสุด ดังนี้

ตารางที่ 4.5 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของอำเภอปาย ปีการเพาะปลูก 2539/40

ชนิดของพืช	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	มูลค่า (บาท)
1. ข้าว				
- ข้าวเจ้า (นาดำ)	821	430	353	1,765,000
- ข้าวเจ้า (ข้าวไร่)	3,688	300	1,106	5,530,000
- ข้าวเหนียว (นาดำ)	10,366	480	4,976	19,904,000
- ข้าวเหนียว (ข้าวไร่)	478	280	134	670,000
2. กระเทียม	7,756	2,100	16,281	113,967,000
3. ถั่วเหลือง				
- ถั่วเหลือง (ฤดูฝน)	5,332	250	1,333	10,664,000
- ถั่วเหลือง (ฤดูแล้ง)	1,502	216	324	3,240,000

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอปาย

4.3.2 ปลูกสัตว์

ในอำเภอปายจะเลี้ยงสัตว์ไว้ใช้แรงงานและบริโภคในครอบครัว ที่เหลือจากการบริโภคก็จะแบ่งขายบ้าง สัตว์เลี้ยงที่สำคัญได้แก่ โค กระบือ สุกร เป็ด ไก่ ห่าน ส่วนมากจะปล่อยสัตว์เลี้ยงให้หากินเองตามธรรมชาติ ดังนั้น การเจริญเติบโตของสัตว์จึงเป็นไปอย่างเชื่องช้า ปัญหาสำคัญคือการขาดการควบคุมและป้องกันโรคสัตว์

4.3.3 การประมง

แหล่งทำการประมงที่สำคัญของราษฎรในอำเภอปาย ได้แก่ แหล่งน้ำธรรมชาติต่าง ๆ แหล่งน้ำ กสข. และทำนบปลาประจำหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีบ่อปลาเอกชนที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากสำนักงานประมงอำเภอ และบ่อเลี้ยงปลาสาธิตของสำนักงานประมงอำเภออีกด้วย ปลาที่จับได้และมีมูลค่าสูงสุด ได้แก่ ปลาช่อน ปลาดุก ปลาตะเพียน

4.3.4 อุตสาหกรรม

การดำเนินงานด้านการอุตสาหกรรมในอำเภอปาย ส่วนใหญ่จะเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กหรืออุตสาหกรรมในครัวเรือน และอุตสาหกรรมป่าไม้ ดังนี้

ตารางที่ 4.6 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่อำเภอปาย ปี 2540

ประเภท เครื่องจักร	จำนวน	จำนวนเงินทุน (บาท)	คนงาน (คน)	
			ชาย	หญิง
ต่ำกว่า 5 HP	6	663,000	13	2
5-25 HP	1	410,000	1	-
สูงกว่า 25 HP	3	7,030,000	16	2

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากตารางข้างต้น จะเห็นว่าไม่มีโรงงานขนาดใหญ่ในพื้นที่อำเภอปาย เนื่องจากข้อจำกัดในพื้นที่และการคมนาคมขนส่ง ซึ่งเสียเวลาและค่าใช้จ่ายสูงมากในการขนส่งวัตถุดิบและผลผลิต ปัญหาสำคัญที่ทำให้ไม่สามารถพัฒนาให้มีอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ในพื้นที่อำเภอปายได้ คือ ประการแรก สภาพภูมิประเทศที่เต็มไปด้วยภูเขาอันน้อยใหญ่สลับซับซ้อน ทำให้การคมนาคมขนส่ง

เป็นไปด้วยความยากลำบาก และเสียค่าใช้จ่ายสูง ไม่สามารถแข่งขันกับสินค้าจากจังหวัดอื่นได้ เนื่องจากมีต้นทุนค่าขนส่งที่สูงกว่า ประการที่สอง มีความขาดแคลนแรงงานทั้งในระดับบริหาร และคนงานชำนาญงาน เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ ยังคงยึดการประกอบอาชีพด้านการเกษตรเป็นหลักอยู่ และประการสุดท้ายคือที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์มีน้อย เนื่องจากพื้นที่เกือบทั้งหมดอยู่ในเขตป่าสงวน ทำให้ที่ดินมีราคาสูง การลงทุนด้านที่ดินในการทำอุตสาหกรรมไม่สามารถทำได้ เนื่องจากต้นทุนด้านนี้สูงมาก

4.3.5 การพาณิชย์กรรม

เนื่องจากอำเภอปายเป็นอำเภอขนาดเล็ก มีจำนวนประชากรไม่มากนัก ทำให้การพาณิชย์กรรมของอำเภอปายจำกัดตัวอยู่ในวงจำกัด จากการสำรวจ การจดทะเบียนประกอบธุรกิจการค้าในอำเภอปาย โดยสำนักงานพาณิชย์จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ในปี 2540 ธุรกิจประเภทนิติบุคคลมีบริษัทจำกัด จำนวน 2 ราย ห้างหุ้นส่วนจำกัด จำนวน 8 ราย แต่ไม่พบว่ามีห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลแต่อย่างใด ส่วนร้านค้าส่วนบุคคลที่จดทะเบียนพาณิชย์แล้ว มีจำนวน 18 ราย อย่างไรก็ตามในช่วงที่ผ่านมา (ปี 2532-2540) ได้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นอย่างมาก มีเอกชนเข้ามาดำเนินธุรกิจต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ตลอดจนก่อสร้างอาคารต่าง ๆ มีผลให้ความต้องการแรงงานด้านต่าง ๆ ขยายตัวอย่างรวดเร็ว

4.3.6 แรงงาน

จากการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจของอำเภอ ทำให้ความต้องการแรงงานในธุรกิจด้านต่าง ๆ มีเพิ่มสูงขึ้นก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรกรรมสู่พาณิชย์กรรม และอุตสาหกรรมมากขึ้น แรงงานที่เข้ามาเป็นลูกจ้างตามร้านค้า ร้านอาหาร และบริการการท่องเที่ยวในอำเภอ มีข้อจำกัดด้านแรงงานประการหนึ่งคือ แรงงานที่มีอยู่ในอำเภอยังขาดความรู้ และประสบการณ์ในการให้บริการ จึงมีความจำเป็นต้องมีการฝึกอบรมให้ความรู้ เพื่อให้แรงงานเหล่านี้มีคุณภาพ ทั้งในด้านความรู้ และความชำนาญงาน

4.3.7 การเงิน และการธนาคาร

อำเภอปายมีธนาคารให้บริการ จำนวน 2 แห่ง คือ ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขาปาย และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ส่วนการดำเนินงานด้านสหกรณ์ สหกรณ์การเกษตรปาย จำกัด จัดตั้งและจดทะเบียนเมื่อ 29 ธันวาคม 2521 ตาม พ.ร.บ. สหกรณ์ และได้ดำเนินการโดยคณะกรรมการ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 7 คน ในปัจจุบัน (ปี 2540) มีสมาชิกทั้งหมด 465 คน ทุนดำเนินการ 514,749 บาท เงินฝากจากสมาชิก 101,347 บาท ทุนเรือนหุ้นชำระแล้ว 292,250

บาท มีวงเงินให้ยืมเพื่อใช้เป็นทุนแก่สมาชิกซึ่งได้รับจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำกัด จำนวน 1,100,000 บาท สหกรณ์การเกษตรปาย มีกลุ่มสมาชิกทั้งหมด 25 กลุ่ม แยกเป็นรายตำบลได้ดังนี้

ตารางที่ 4.7 กลุ่มสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในอำเภอปาย จำแนกตามรายตำบล ปี 2540

ตำบล	จำนวน (กลุ่ม)	สมาชิก (คน)
เวียงใต้	4	43
แม่ฮี้	6	34
แม่นาแดง	2	54
เวียงเหนือ	3	68
ทุ่งยาว	4	87
เมืองแปง	6	179
โป่งสา	-	-
รวม	25	465

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอปาย

4.3.8 ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

ปัญหาด้านเศรษฐกิจในเขตอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถจำแนกออกได้เป็น 4 ด้านหลักที่สำคัญ ดังนี้คือ

(1) ด้านการตลาด เนื่องจากอำเภอปายมีสภาพพื้นที่เป็นป่าเขาเป็นส่วนใหญ่ การคมนาคมติดต่อกับจังหวัดแม่ฮ่องสอนและจังหวัดใกล้เคียงทำได้ยากลำบาก ทำให้การขนส่งผลผลิตทางการเกษตรต่าง ๆ สู่ตลาดมีต้นทุนสูง เป็นผลให้ราคาผลผลิตในท้องถิ่นมีราคาสูงกว่าผลผลิตชนิดเดียวกันของท้องถิ่นที่ใกล้เคียงอื่น ๆ อีกทั้งผลผลิตยังมีน้อยมาก เมื่อเทียบกับท้องถิ่นอื่น จึงไม่มีการลงทุนในอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เพื่อเพิ่มพูนค่าผลผลิตแต่อย่างใด

(2) ด้านการผลิต อาชีพส่วนใหญ่ของราษฎรในพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมถึงร้อยละ 88.5 ผลผลิตที่ได้ส่วนใหญ่ได้แก่ ข้าว กระเทียม ถั่วเหลือง งา และถั่วลิสง เป็นต้น จากสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาสลับซับซ้อนอยู่ทั่วไป มีพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรเพียงร้อยละ 1.6 และโอกาสในการขยายพื้นที่เพื่อทำการเกษตรมากขึ้นกว่าเท่าที่เป็นอยู่นี้น้อยมาก ทำให้ผลผลิตที่ได้ไม่เพียงพอแก่การบริโภค

(3) ด้านการมีงานทำ เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร จึงก่อให้เกิดปัญหาการว่างงานภายหลังฤดูเก็บเกี่ยว

(4) ด้านการประกอบอาชีพทางการเกษตร ยังคงใช้ชีวิตการผลิตแบบดั้งเดิม อีกทั้งการขาดการนำวิธีการแปรรูปใหม่และเครื่องมือทันสมัยมาใช้ ทำให้ปริมาณผลผลิตที่ได้ต่ำมาก และการพัฒนาการทางด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือนยังมีน้อย เพราะไม่สามารถหาตลาดป้อนผลิตภัณฑ์ได้

4.4 การศาสนา วัฒนธรรม และปัญหาทางสังคม

ในเขตอำเภอปาย มีวัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา จำนวน 19 วัด สำนักสงฆ์ จำนวน 16 วัด ที่พักสงฆ์ จำนวน 7 แห่ง โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม จำนวน 1 แห่ง ประกอบด้วย ครู 3 รูป นักเรียน 32 รูป โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำนวน 2 แห่ง ประกอบด้วย ครู 5 รูป นักเรียน 66 คน ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด จำนวน 3 ศูนย์ มีครูพี่เลี้ยง 5 คน นักเรียน 74 คน โบสถ์คริสต์ จำนวน 10 แห่ง และมีสถิต จำนวน 1 แห่ง ส่วนการนับถือศาสนาของประชากร พบว่า จำนวนประชากรที่นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 69.02 ศาสนาคริสต์ ร้อยละ 24.70 ศาสนาอิสลาม ร้อยละ 1.04 และอื่น ๆ เช่น นับถือผี บรรพบุรุษ ร้อยละ 5.24 สำหรับจำนวนสามเณร ภิกษุสงฆ์ ในเขตอำเภอปายมีทั้งสิ้น 104 รูป ซึ่งจำแนกตามวุฒิทางธรรม ดังนี้

ตารางที่ 4.8 จำนวนพระภิกษุ สามเณรที่มีวุฒิทางธรรม ในเขตอำเภอปาย ปี 2540

ประเภทวุฒิ พระภิกษุ/สามเณร	วุฒิทางธรรม				รวม
	นักธรรมตรี	นักธรรมโท	นักธรรมเอก	ไม่มีวุฒิ	
พระภิกษุ	5	2	16	20	45
สามเณร	15	3	5	36	59
รวม	22	5	21	56	104

ที่มา : สำนักทะเบียนอำเภอปาย

หมายเหตุ มีพระภิกษุ วุฒิทางบาลี เปรียญธรรม 5 ประโยค 1 รูป

มีศิษย์วัด จำนวน 28 คน

ด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณีส่วนใหญ่ของอำเภอปาย ยังเป็นประเพณีที่ได้รับการสืบทอดมาจากชาวไทยใหญ่ ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ และเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่มาแต่เดิม อาทิ เช่น ประเพณี ปอยส่างลอง กาดหลู้ ทานข้าวหยาฐู้ ขอมค่อหลวง จำ๊ะ รำโต รำนางนก ประเพณี กั่นตอ ปอยห่อข้าว ถ้อยไฟเตน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีประเพณีที่ได้รับมาจากไทยภาคเหนือโดยคนเมืองที่อพยพมาอยู่ในท้องที่ เช่น ประเพณีสงกรานต์ งานสลากภัตต์ งานลอยกระทง งานปอยหลวง เป็นต้น เป็นที่น่าเสียดายที่ประเพณีที่เป็นของไทยใหญ่บางอย่างกำลังจะสูญไป อาทิ งานดับไฟเทียน (หลังออกพรรษา) เพราะคนรุ่นใหม่หันไปรับขนบธรรมเนียมประเพณีของภายนอกมาปฏิบัติ และมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการอนุรักษ์ฟื้นฟูให้คงอยู่ ดังนั้นทางอำเภอจึงได้จัดโครงการหมู่บ้านวัฒนธรรม และ โครงการอนุรักษ์มรดกพื้นบ้าน เพื่อให้มีปรากฏอยู่ต่อไป

ส่วนปัญหาด้านสังคมที่อำเภอปาย กำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ประกอบด้วย ปัญหาหลัก 2 ด้านที่สำคัญ คือ ปัญหาด้านสาธารณสุข และปัญหาด้านการศึกษา โดยทางด้านสาธารณสุขนั้น การให้บริการยังไม่ครอบคลุมถึงหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกล เนื่องจากขาดแคลนวัสดุครุภัณฑ์ทางการแพทย์อยู่เป็นจำนวนมาก รวมทั้งการขาดบุคลากรทางการแพทย์ในด้านต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยต่อการดำเนินงานด้านสาธารณสุข และทางด้านการศึกษานั้น ประชากรส่วนใหญ่ยังด้อยโอกาสทางการศึกษา เนื่องจากมีฐานะยากจน ขาดสถานการศึกษาที่ให้การสนับสนุนการเรียนการสอนวิชาชีพในท้องถิ่น และระยะทางระหว่างหมู่บ้านกับโรงเรียนอยู่ห่างไกลกันมาก ทำให้อัตราการเรียนต่อชั้น ม.1 และ ม.4 ต่ำ นอกจากนี้ทางสถานศึกษามีข้อจำกัดด้านงบประมาณในการจัดการศึกษา และโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ ยังประสบปัญหาและอุปสรรคในการสื่อความหมายเนื่องจากภาษาที่แตกต่างกัน

อนึ่งการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจยังประสบอุปสรรคทางด้านสถาบัน องค์การ ภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชน ดังนี้

(1) อุปสรรคด้านบุคลากร ส่วนราชการต่าง ๆ ในอำเภอปายมีอัตรากำลังข้าราชการ และลูกจ้างไม่เพียงพอ ทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ ทำได้ไม่เต็มทีและล่าช้า

(2) อุปสรรคด้านการปฏิบัติงานของพนักงาน เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อน และเส้นทางคมนาคมไม่เพียงพอเป็นอุปสรรคต่อการเข้าไปปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชน

(3) อุปสรรคด้านความรู้ความเข้าใจของประชาชน ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมายต่าง ๆ ทางการเมืองการปกครอง เนื่องจากการด้อยทางการศึกษาและความล่าช้าของข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ

(4) อุปสรรคด้านการบุกรุกทำลายป่า จากการที่ประชากรชาวเขายังคงปลูกพืชเสพติด และการผลิตยาเสพติดจำพวก ฟีน เฮโรอีนอยู่ ประกอบกับที่ดินทำกินมีอยู่จำกัด ในขณะที่ประชากรเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดการบุกรุกทำลายป่า ซึ่งชาวไทยภูเขาและผู้อพยพ มักอาศัยอยู่ในป่าต้นน้ำลำธาร จึงเอื้ออำนวยต่อการบุกรุกทำลายป่า ทำไร่เลื่อนลอย และปลูกพืชเสพติด ก่อให้เกิดปัญหาแก่งเลิงแวด ล้อมและระบบน้ำได้ดินในที่สุด และเป็นที่น่าสังเกตว่าอุปสรรคดังกล่าวไม่มีแนวทางการแก้ไข อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการจัดปฏิรูปที่ดินที่ทำกินในป่าเสื่อมโทรมยังไม่มีการจัดทำ เพราะ กฎหมาย ที่เกี่ยวข้องยังไม่ได้รับการแก้ไข

4.5 สาธารณูปโภคพื้นฐาน

4.5.1 การคมนาคม

อำเภอปายมีเส้นทางคมนาคมติดต่อจังหวัดแม่ฮ่องสอน และจังหวัดใกล้เคียงได้ 3 ทาง คือทางหลวงหมายเลข 1095 ตอน ปาย-ปางมะผ้า-แม่ฮ่องสอน ระยะทางรวม 111 กม. ลาดยางตลอด สาย ทางหลวงหมายเลข 1095 ตอน ปาย-แม่มาลัย-บรรจบทางหลวงแผ่นดินสายเชียงใหม่-ฝาง ระยะทางรวม 101 กม. ลาดยางตลอดสาย และทางลำลอง ปาย-อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ระยะทางรวม 67 กม.

4.5.2 สถานีนขนส่ง

สถานีนขนส่งอำเภอปายเป็นของเอกชน ตั้งอยู่ในเขตสุขาภิบาลปาย มีสภาพคับแคบและแออัดเป็นอย่างมาก ในอนาคตปริมาณการขนส่งต่าง ๆ จะมีเพิ่มมากขึ้น สภาพถนนโดยทั่วไปในเขตสุขาภิบาลปายมีสภาพคับแคบ การจัดให้มีสถานีนขนส่งผู้โดยสารน่าจะเป็นแนวทางหนึ่งในการลดปริมาณความแออัดของการจราจรในเขตสุขาภิบาลปายได้

4.5.3 ระบบโทรคมนาคม

ระบบโทรคมนาคมของอำเภอปาย ประกอบด้วย ไปรษณีย์ โทรศัพท์ และวิทยุสื่อสาร ดังนี้ระบบไปรษณีย์ ในอำเภอปายมีไปรษณีย์ 1 แห่ง สามารถรับ-ส่งจดหมาย และไปรษณีย์ภัณฑ์ได้พอสมควร ระบบโทรศัพท์ ในอำเภอปายมีชุมสายโทรศัพท์ขนาด 281 หมายเลข แยกเป็นโทรศัพท์ ส่วนบุคคล 252 หมายเลข โทรศัพท์สาธารณะ 9 หมายเลข (ตู้) โทรศัพท์ใช้บัตร 11 หมายเลข และดาวเทียม 9 หมายเลข และวิทยุสื่อสาร อำเภอปายมีวิทยุสื่อสารระหว่างกระทรวงมหาดไทยติดต่อได้ ทุกอำเภอ/กิ่งอำเภอ และวิทยุสื่อสารระบบ TRUNKED RADIO ติดต่อได้ทุกอำเภอ จังหวัด โดยการ

เชื่อมโยงระบบสื่อสารวิทยุเฉพาะกิจ ระบบที่ 2 ศูนย์สื่อสารภูมิภาค กรมการปกครองจังหวัด
เชียงใหม่

4.5.4 ระบบไฟฟ้า

มีระบบกระแสไฟฟ้าจากสถานีไฟฟ้าย่อยบ้านเมืองน้อย อำเภอป่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน
และอำเภอแม่อิง จังหวัดเชียงใหม่ โดยพื้นที่ที่มีการใช้ไฟฟ้าจนถึงปี 2539 ทั้งหมด 46 หมู่บ้าน
คิดเป็นร้อยละ 75.41 รวม 3,986 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 58.67 ของครัวเรือนทั้งหมด

ตารางที่ 4.9 สถิติการมีไฟฟ้าใช้ของประชากรในพื้นที่อำเภอป่า ปี 2539

พื้นที่การให้บริการ	การบริการไฟฟ้า				รวม	
	มีไฟฟ้าใช้	ร้อยละ	ไม่มี ไฟฟ้าใช้	ร้อยละ	ทั้งหมด	ร้อยละ
ตำบล	7	100.0	-	0.0	7	100.0
หมู่บ้าน	46	75.41	15	24.59	61	100.0
หลังคาเรือน	3,986	58.67	2,808	41.33	6,794	100.0

ที่มา : การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดเชียงใหม่

4.5.5 ปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน

ด้านคมนาคม เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและป่าทึบ ราษฎรอยู่อาศัยกัน
อย่างกระจัดกระจายเป็นหย่อมบ้าน การคมนาคมติดต่อกันระหว่างอำเภอ-ตำบล-หมู่บ้าน-หย่อม
บ้าน เป็นไปด้วยความยากลำบาก เพราะสภาพถนนที่มีอยู่ส่วนใหญ่เป็นถนนลูกรังและทางลัดลอง
ซึ่งใช้ได้เป็นบางฤดูกาลเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูฝนการติดต่อกันนั้นทำได้ยาก
ลำบาก อีกทั้งเส้นทางที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการต่อการคมนาคมและการขนส่ง

ด้านการให้บริการไฟฟ้า ในเขตอำเภอป่า ยังทำได้ไม่ทั่วถึงเพราะอุปสรรคจากสภาพ
ทั่วไปที่เป็นภูเขาสูง ทำให้ต้องใช้งบประมาณในการให้บริการสูงมาก และยังขาดงบประมาณใน
การสนับสนุนอีกด้วย ทั้งนี้ยังมีอีก 15 หมู่บ้านหรือ 2,808 ครัวเรือนที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้จากหมู่บ้านทั้ง
หมดในพื้นที่

ด้านแหล่งน้ำอุปโภค-บริโภค แหล่งน้ำธรรมชาติที่มีอยู่เป็นแหล่งน้ำขนาดเล็กและมีน้ำน้อย ไม่เพียงพอที่จะต้องใช้ได้ตลอดปี และการพัฒนาแหล่งน้ำต่าง ๆ ทำได้ยากเนื่องจากเป็นพื้นที่ป่าเขา ซึ่งการเก็บน้ำทำได้น้อยมาก อีกทั้งการขุดเจาะบ่อบาดาลทำได้ในบางพื้นที่เท่านั้น

ด้านสภาพบ้านเรือนราษฎร ราษฎรทั่วไปยังมีความนิยมในการอยู่อาศัยแบบดั้งเดิม ซึ่งสภาพคงทนของบ้านเรือนไม่ดีและไม่ถูกสุขลักษณะ การกระตุ้นให้ราษฎรเปลี่ยนค่านิยมดั้งเดิมทำได้ยาก เนื่องจากการยอมรับในทางวิชาการแผนใหม่ยังมีน้อย

4.6 การท่องเที่ยว

อำเภอป่าสักมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญทั้งสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติ และโบราณสถานหลายแห่ง ดังนี้

4.6.1 สถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติ

(1) น้ำตกม่วงสร้อย อยู่ในเขตบ้านม่วงสร้อย หมู่ที่ 3 ตำบลแม่นาเติง เป็นหมู่บ้านมุขออยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอป่าสัก 8 กิโลเมตร เป็นน้ำตกที่ตกจากที่สูง มีน้ำไหลตลอดปี มีทางรถเข้าถึง

(2) น้ำตกหมอแปง อยู่ในเขตบ้านหมอแปง หมู่ที่ 4 ตำบลแม่นาเติง เป็นหมู่บ้านลีซอห่างจากที่ว่าการอำเภอป่าสัก 7 กม. มีแอ่งน้ำขนาดใหญ่อยู่ตอนล่างของน้ำตก และมีน้ำไหลตลอดปี มีทางรถเข้าถึง

(3) น้ำตกแม่เย็น อยู่ในเขตบ้านแม่เย็น หมู่ที่ 1 ตำบลแม่ธิ ระยะทางห่างจากที่ว่าการอำเภอป่าสัก 13 กิโลเมตร เป็นน้ำตกที่สวยงามที่สุดของอำเภอป่าสัก มี 4 ชั้น การเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในขณะนี้สามารถกระทำได้ด้วยวิธีเดียว คือ การเดินเท้าใช้เวลา 3 ชั่วโมง

(4) น้ำพุร้อนเมืองแปง อยู่ในเขตบ้านเมืองแปง หมู่ที่ 1 ตำบลเมืองแปง ห่างจากที่ว่าการอำเภอป่าสัก ประมาณ 22 กิโลเมตร น้ำร้อนประมาณ 80 องศาเซลเซียส พุ่งขึ้นเป็นระยะ มีทางรถเข้าถึง

(5) น้ำพุร้อนโป่งน้ำร้อน อยู่บริเวณบ้านโป่งน้ำร้อน หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ธิ ห่างจากที่ว่าการอำเภอป่าสัก ประมาณ 12 กิโลเมตร เป็นบ่อน้ำร้อนที่ไหลจากใต้ดิน และมีความร้อนสูงสามารถเดินเข้าไปเที่ยวได้ทุกฤดูกาล

(6) กองแลน อยู่ในเขตบ้านร้องແພ່ງ หมู่ที่ 10 ตำบลทุ่งยาว อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอป่าสัก ประมาณ 7 กิโลเมตร ลักษณะเป็นหน้าผาสูงที่ถูกกัดเซาะคล้ายกับแกรนแคนยอนของประเทศสหรัฐอเมริกา มีทางรถเข้าถึงสามารถเดินท่องเที่ยวได้ทุกฤดูกาล

(7) ห้วยจอกหลวง เป็นหน่วยอนุรักษ์ต้นน้ำลำห้วยจอกอยู่ที่บริเวณป่าดอยแม่ยะ หมู่ที่ 4 ตำบลแม่ธิ มีการปลูกพืชเมืองหนาวหลายชนิด ซึ่งจะออกดอกในช่วงฤดูหนาวสวยงามมาก และตั้งอยู่บนภูเขาสูง มีทิวทัศน์สวยงามมาก ห่างจากที่ว่าการอำเภอป่า ประมาณ 43 กิโลเมตร ฤดูที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยวคือฤดูหนาว

4.6.2 โบราณสถานและโบราณวัตถุ

โบราณสถานมีอยู่ 2 แห่ง คือ พระพุทธรูปเมืองแปง ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 บ้านเมืองแปง ตำบลเมืองแปง ห่างจากที่ว่าการอำเภอป่า ประมาณ 35 กม. และ คู่มรรจุอิฐเจ้าเมืองป่า ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 บ้านเมืองพร้าว (บริเวณโรงพยาบาลอำเภอป่า) ตำบลเวียงใต้ อำเภอป่า ห่างจากที่ว่าการอำเภอป่า ประมาณ 500 เมตร ส่วนโบราณวัตถุประกอบด้วยพระพุทธรูปโบราณ 2 องค์ คือ พระเพชร เป็นพระพุทธรูปสิงห์หนึ่งขัดสมาธิ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปโบราณคู่บ้านคู่มืองประดิษฐานอยู่ที่วัดหลวงหมู่ที่ 1 ตำบลเวียงใต้ และพระอุ้มเมือง เป็นพระพุทธรูปโบราณซึ่งถือว่าเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ นำความร่มเย็นมาสู่อำเภอป่า พระเศียรส่วนที่เป็นยอดดอกออกได้ ภายในพระเศียรเป็นโพรง มีน้ำซึมออกมาจากภายในอย่างน่าอัศจรรย์ อยู่ที่วัดน้ำฮู หมู่ 5 ตำบลเวียงใต้

4.7 การบริการ

ในปัจจุบันอำเภอป่ากำลังได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็วเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับผู้เดินทางเข้ามาในพื้นที่ในด้านต่างๆ เช่น บริการมอเตอร์ไซด์รับจ้าง มอเตอร์ไซด์ให้เช่า โรงแรม เกสต์เฮาส์ ร้านอาหาร และร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น

ในด้านโรงแรมที่พัก รวมถึงเกสต์เฮาส์ ในอำเภอป่ามีจำนวนทั้งสิ้น 23 แห่ง เพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกๆปีสำหรับราคาค่าที่พักมีตั้งแต่ 50 - 200 บาทต่อคืน และถ้าเป็นที่พักแบบรีสอร์ทที่เป็นบ้านพักราคาจะอยู่ในช่วงประมาณ 400 - 700 บาทต่อหลัง

ตารางที่ 4.10 จำนวนโรงแรมและเกสต์เฮาส์ ในอำเภอปาย ปี 2540

ชื่อโรงแรม/เกสต์เฮาส์	ที่ตั้ง
โรงแรมวิวปาย	ถ.ปาย - แม่มาลัย ต.เวียงใต้
โรงแรมเวียงปาย	ถ.รังสิยานนท์ ต.เวียงใต้
นัญญาเฮาส์	ถ.รังสิยานนท์ ต.เวียงใต้
ชาลีเฮาส์	ถ.รังสิยานนท์ ต.เวียงใต้
ควงเกสต์เฮาส์	ถ.รังสิยานนท์ ต.เวียงใต้
ริมปายคอตเทจ	ถ.ชัยสงคราม ต.เวียงใต้
ปายสแกนเดีย	ถ.ปาย - แม่ฮ่องสอน ต.แม่नादेิง
ปายคาบานา	ถ.ปาย - แม่ฮ่องสอน ต.แม่नादेิง
เมืองปายรีสอร์ท	บ้านหมอแปง ต.แม่नादेิง
ซานเกสต์เฮาส์	ถ.ปาย - แม่มาลัย ต.เวียงใต้
บ๊ิกเกสต์เฮาส์	ถ.รังสิยานนท์ ต.เวียงใต้
เป็ยออนปายเกสต์เฮาส์	ถ.ชัยสงคราม ต.เวียงใต้
มิสเตอร์จันทร์เกสต์เฮาส์	ถ.ชัยสงคราม ต.เวียงใต้
ปายเกสต์เฮาส์	ถ.ปาย - แม่ฮิ ต.เวียงใต้
พี.เอส.ริเวอร์ไซด์เกสต์เฮาส์	ถ.ปาย - แม่ฮิ ต.เวียงใต้
ปายริเวอร์ลอร์ดเกสต์เฮาส์	ถ.ชัยสงคราม ต.เวียงใต้
ปีเตอร์แอนด์วันดีเกสต์เฮาส์	บ้านแม่เย็น ต.แม่ฮิ
เมาท์เทนบูตเกสต์เฮาส์	ถ.ชัยสงคราม ต.เวียงใต้
ลีซอ แอดเวนเจอร์เกสต์เฮาส์	บ้านปางแปก ต.แม่नादेิง
โกลด์เด็นฮัท	ถ.ชัยสงคราม ต.เวียงใต้
ท่าปาย สปา แอนด์แคมป์ปิ้ง	บ้านโป่งไหม้ ต.แม่ฮิ
ปายวัลเลย์รีสอร์ท	ถ.ปาย - แม่ฮ่องสอน ต.แม่नादेิง
ฮัทอิงปายรีสอร์ท	ถ.ปาย - แม่ฮ่องสอน ต.แม่नादेิง

ที่มา : ที่ทำการปกครองอำเภอปาย

สำหรับร้านอาหารที่เปิดบริการในอำเภอปาย มีทั้ง บริการ อาหารไทย และอาหารต่างชาติ จากการสำรวจของที่ทำการปกครองอำเภอปาย ในปี 2540 มีจำนวนทั้งสิ้น 25 ร้าน ดังนี้

ตารางที่ 4.11 จำนวนร้านอาหารในอำเภอปาย ปี 2540

ชื่อร้านอาหาร	ที่ตั้ง
น้องหนึ่ง	ถ.แสงทองอร่าม ต.เวียงใต้
ดวง	ถ.รังสิยานนท์ ต.เวียงใต้
น้องเบียร์	ถ.ชัยสงคราม ต.เวียงใต้
หนูนา	ตลาดแสงทองอร่าม ต.เวียงใต้
น้องต่าย	ถ.ราษฎร์ดำรง ต.เวียงใต้
น้องเบส	ถ.ปาย - แม่ฮ่องสอน ต.เวียงใต้
สลุงเงิน	ถ.แสงทองอร่าม ต.เวียงใต้
ริมน้ำปาย	ถ.ปาย - แม่ฮิ ต.เวียงใต้
ลาบเป็ด	ถ.ปาย - แม่มาลัย ต.เวียงใต้
สิรินทร์ญา	ถ.ปาย - แม่มาลัย ต.เวียงใต้
ชาทอง	ถ.ปาย - แม่มาลัย ต.เวียงใต้
เขื่อนฟลอคท์	ถ.ปาย - แม่ฮิ ต.แม่ฮิ
ครัวคุณย่า	ถ.ชัยสงคราม ต.เวียงใต้
นอร์ทเทอร์นกรีน	ถ.ชัยสงคราม ต.เวียงใต้
พริกหวาน	ถ.ชัยสงคราม ต.เวียงใต้
ก้วยเตี่ยวเป็ด	ตลาดแสงทองอร่าม ต.เวียงใต้
บี บีอป	ถ.ชัยสงคราม ต.เวียงใต้
เมาท์เทนบลู บาร์	ถ.ชัยสงคราม ต.เวียงใต้
มิตรไทย	ถ.ชัยสงคราม ต.เวียงใต้
ไทยใหญ่	ถ.รังสิยานนท์ ต.เวียงใต้
เซ สุวรรณ	ถ.รังสิยานนท์ ต.เวียงใต้
นวมบาร์	ถ.รังสิยานนท์ ต.เวียงใต้
ครัวริมทาง	ถ.เขตเขลางค์ ต.เวียงใต้
เครซี่ คิทเชน	ถ.เขตเขลางค์ ต.เวียงใต้
ต้นปาล์ม	ถ.ชัยสงคราม ต.เวียงใต้

ที่มา : ที่ทำการปกครองอำเภอปาย

สำหรับร้านบริการทัวร์ป่า ในอำเภอป่า มีจำนวนทั้งสิ้น 8 ร้าน โดยอัตราค่าบริการอยู่ในระหว่าง 1,300 - 1,500 บาท/ครั้ง (ครั้งละ 2 คืน 3 วัน)

ตารางที่ 4.12 จำนวนร้านทัวร์ป่า (Trekking Tour) ปี 2540

ร้านทัวร์ป่า (Trekking Tour)	ที่ตั้ง
ควง	ถ.ชัยสงคราม ต.เวียงใต้
ปายแควนเจอร์	ถ.ชัยสงคราม ต.เวียงใต้
เพิ่มชัย	ถ.รังสิยานนท์ ต.เวียงใต้
ลีซอทัวร์	ถ.รังสิยานนท์ ต.เวียงใต้
กระเหรี่ยงทัวร์	ถ.รังสิยานนท์ ต.เวียงใต้
แคมป์ช้าง	ถ.รังสิยานนท์ ต.เวียงใต้
แบ็คแพ็คเกอร์	ถ.รังสิยานนท์ ต.เวียงใต้
ไทยแควนเจอร์	ถ.รังสิยานนท์ ต.เวียงใต้

ที่มา : ที่ทำการปกครองอำเภอป่า

นอกจากนี้ในอำเภอป่ายังมีร้านบริการให้เช่ารถจักรยานยนต์และรถจักรยาน จำนวนทั้งสิ้น 4 ร้าน โดยอัตราค่าเช่าอยู่ระหว่าง 150-250 บาทต่อวัน (ขึ้นอยู่กับประเภทของรถ) สำหรับรถจักรยานยนต์ และ 50 บาทต่อวันสำหรับรถจักรยาน

ตารางที่ 4.13 ร้านให้เช่ารถจักรยานยนต์และรถจักรยาน ปี 2540

ร้านให้เช่ารถจักรยานยนต์และรถจักรยาน	ที่ตั้ง
เอ็ม เอส	ถ. รังสิยานนท์ ต.เวียงใต้
นพ	ถ. ราษฎร์ดำรง ต.เวียงใต้
โอนโฮม	ถ. ราษฎร์ดำรง ต.เวียงใต้
เมทเท่นไบค์	ถ. ชัยสงคราม ต.เวียงใต้

ที่มา : ที่ทำการปกครองอำเภอป่า